

**ТЕМА:
ОСНОВНІ
ВІДОМОСТІ ПРО
ГЕРМАНСЬКІ
МОВИ**

ОСНОВНІ ПИТАННЯ

- *Предмет та цілі «Германського мовознавства»*
- *Місце германського мовознавства у циклі гуманітарних дисциплін*
- *Індоєвропейська мовна сім'я*
- *Сучасні й давні германські мови*
- *Індоєвропейська прамова*
- *Прагерманська мова*

1. ПРЕДМЕТ ТА ЦІЛІ «ГЕРМАНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА»

Усе дососюрівське мовознавство перейняте ідеєю історизму. Сама лінгвістика розумілася як історія мови, хоча охоплювала й інші аспекти. Мову аналізували у діахронії, хоча лише синхронний аналіз (структурна лінгвістика, прагмалінгвістика, лінгвістика тексту, когнітивна лінгвістика), що витіснив по

історичне мовознавство, не є абсолютно вірним. Лише синхронний аналіз робить пізнання мови неповним, приблизним, умовним. Щоб знати і розуміти сучасні тенденції, необхідно мати уяву про історичні основи.

Вивчення історичних особливостей мови дає відповіді на питання:

Чому? (існують такі форми);

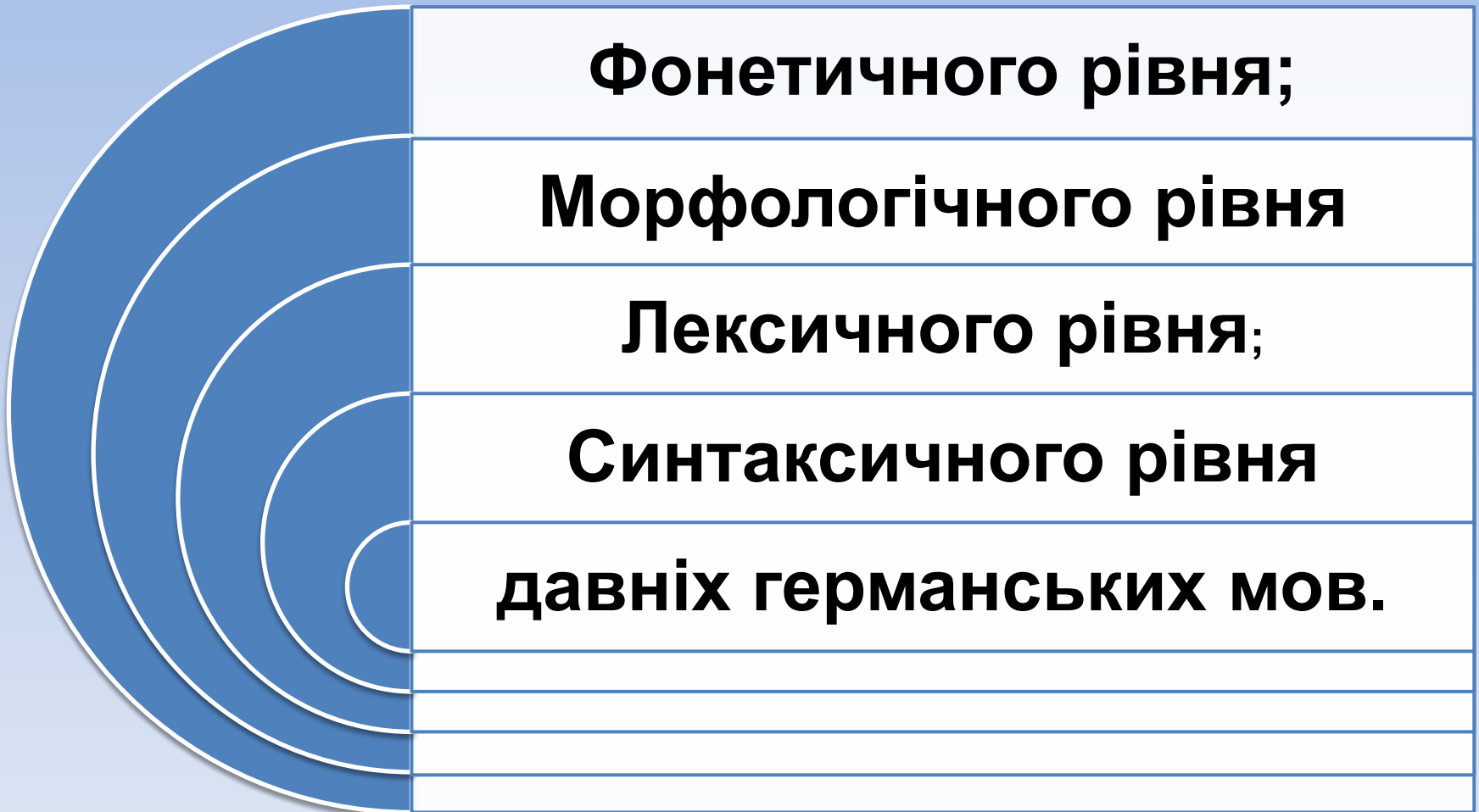
Як? (зникають і виникають категорії);

На скільки? (споріднені мови можуть
різнитися);

Де і коли? (виникали перші зміни);

Хто? (які народності впливали на мову,
роль запозичень)

Курс розкриває специфіку еволюції:

2. Місце германського мовознавства у циклі гуманітарних дисциплін

Германське мовознавство пов'язане із великою кількістю дисциплін гуманітарного циклу та лінгвістичними дисциплінами, зокрема:

- історія;
- мовознавство;
- археологія;
- культурологія;
- діалектологія;
- фонологія;
- лексикологія;
- антропологія тощо.

3. *Індоєвропейська мовна сім'я*

Індоєвропейські мови утворюють одну із найбільших мовних сімей у світі.

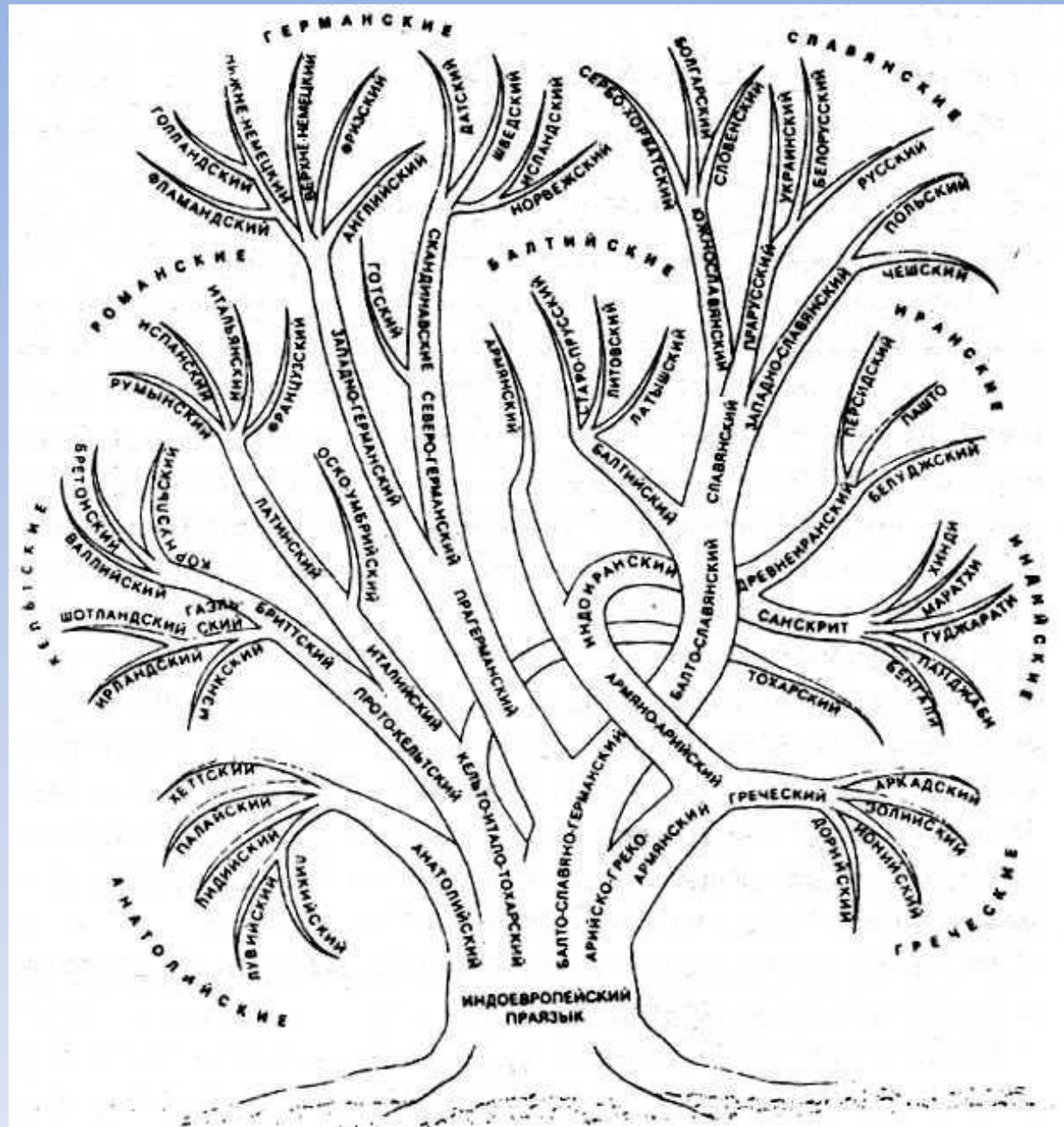

Помаранчевий: країни з більшістю ІЄ мовців.

Жовтий: країни в яких ІЄ мова меншості має офіційний статус

Індоєвропейська мовна сім'я

ЖИВІ:

індійська;
іранська;
балтійська;
слов'янська;
кельтська;
германська;
італьська;
албанська;
грецька;
вірменська

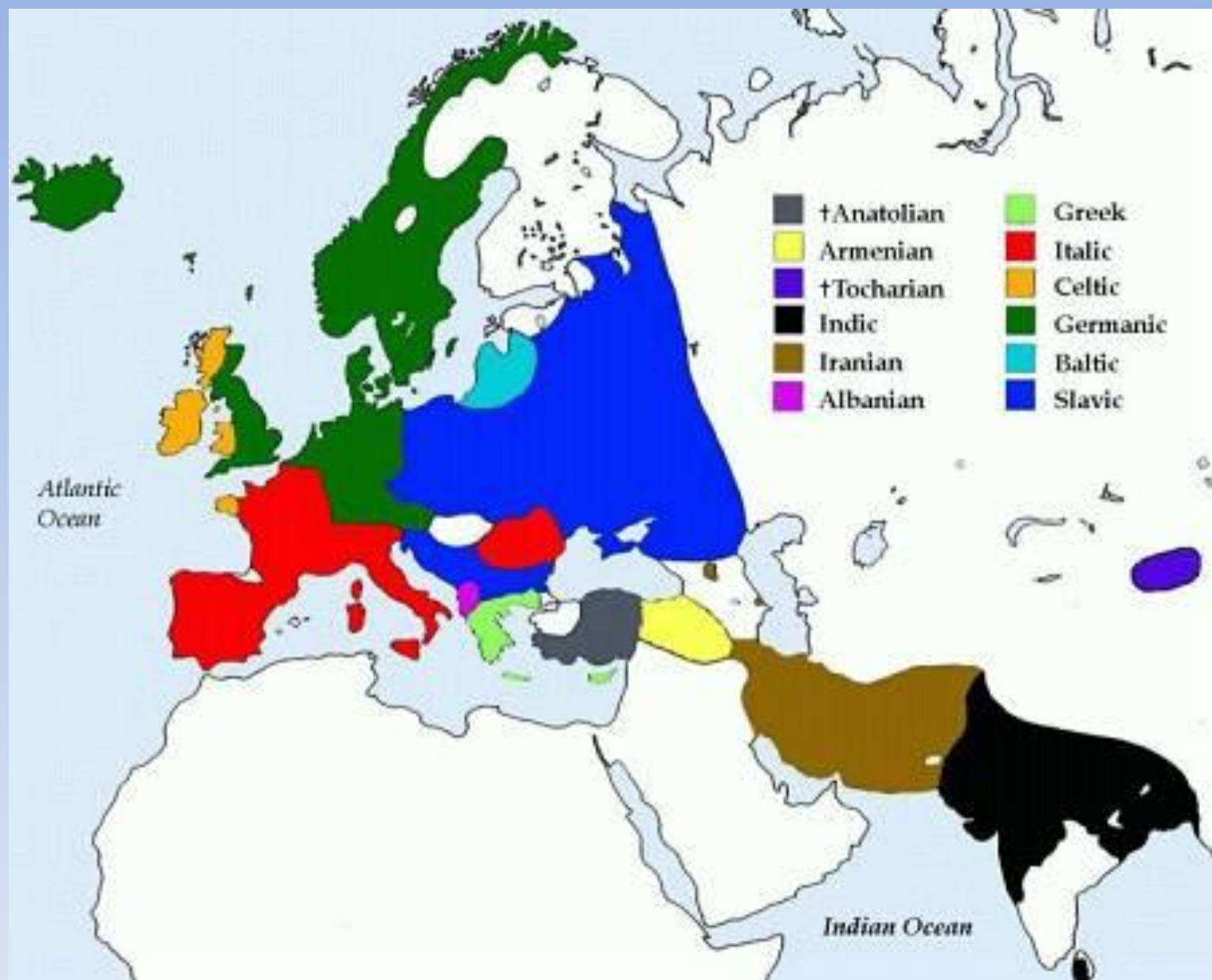
МЕРТВІ:

анатолійська;
тохарська;
фракійська.

Languages of Europe

(C) Jost Gippert, 1993-2010

Науковці намагаються встановити риси спорідненості мов, розділивши ІЄ мовну сім'ю на 2 підгрупи:

centum (західний ареал: італьські, кельтські, грецька, венетська тощо);

satem (східний ареал: слов'янські, балтійські тощо).

Специфіка історичної еволюції дозволяє стверджувати, що германські мови мають риси обох груп, що пояснюється міграцією індоєвропейців та контактами з іншими племенами.

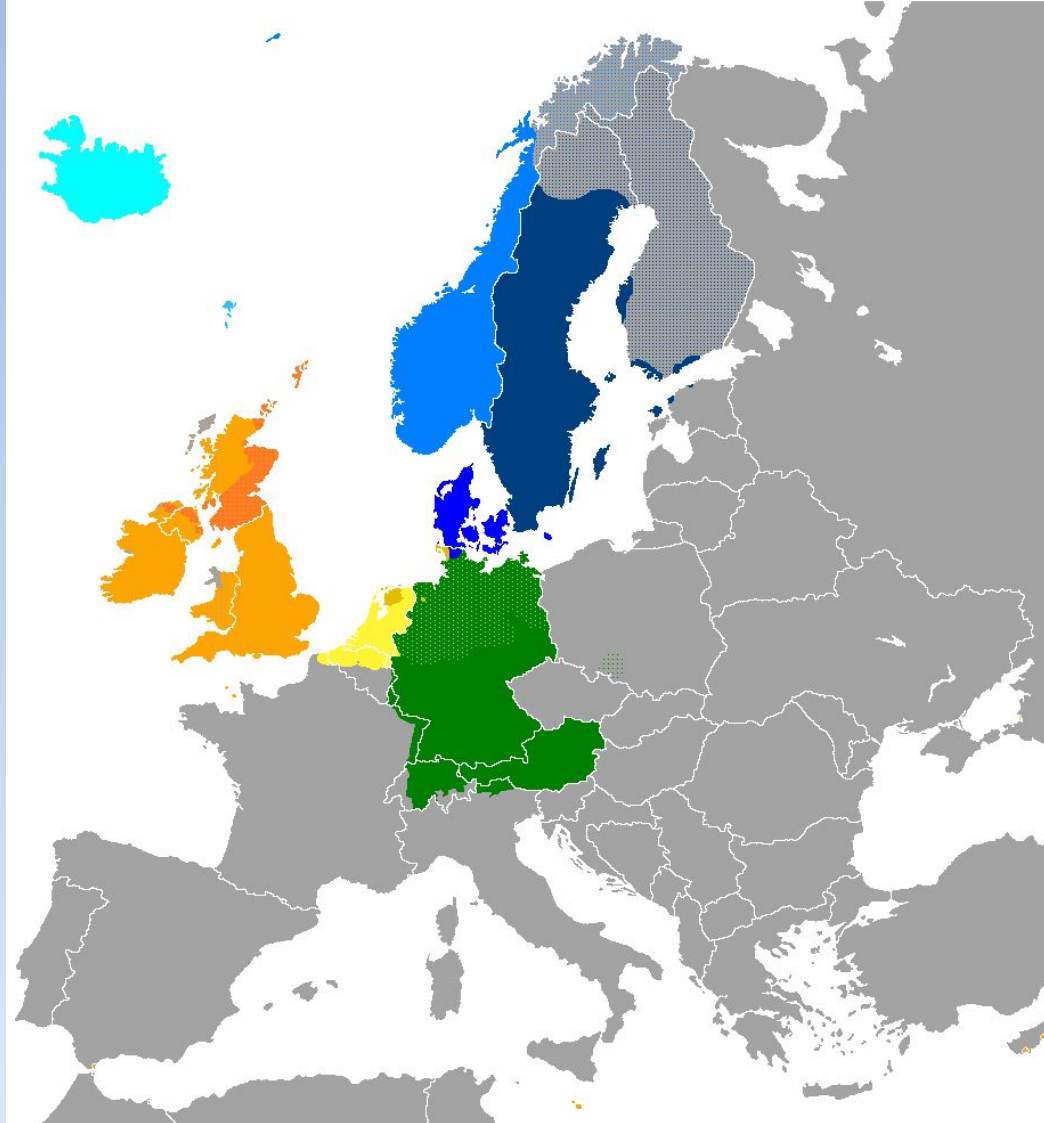
Генетично германські мови є більш спорідненими з **балтійськими та слов'янськими**, але **актуально** у прецесі міжкультурної комунікації германські мови зблизилися з **романськими та кельтськими**.

4. Сучасні й давні германські мови

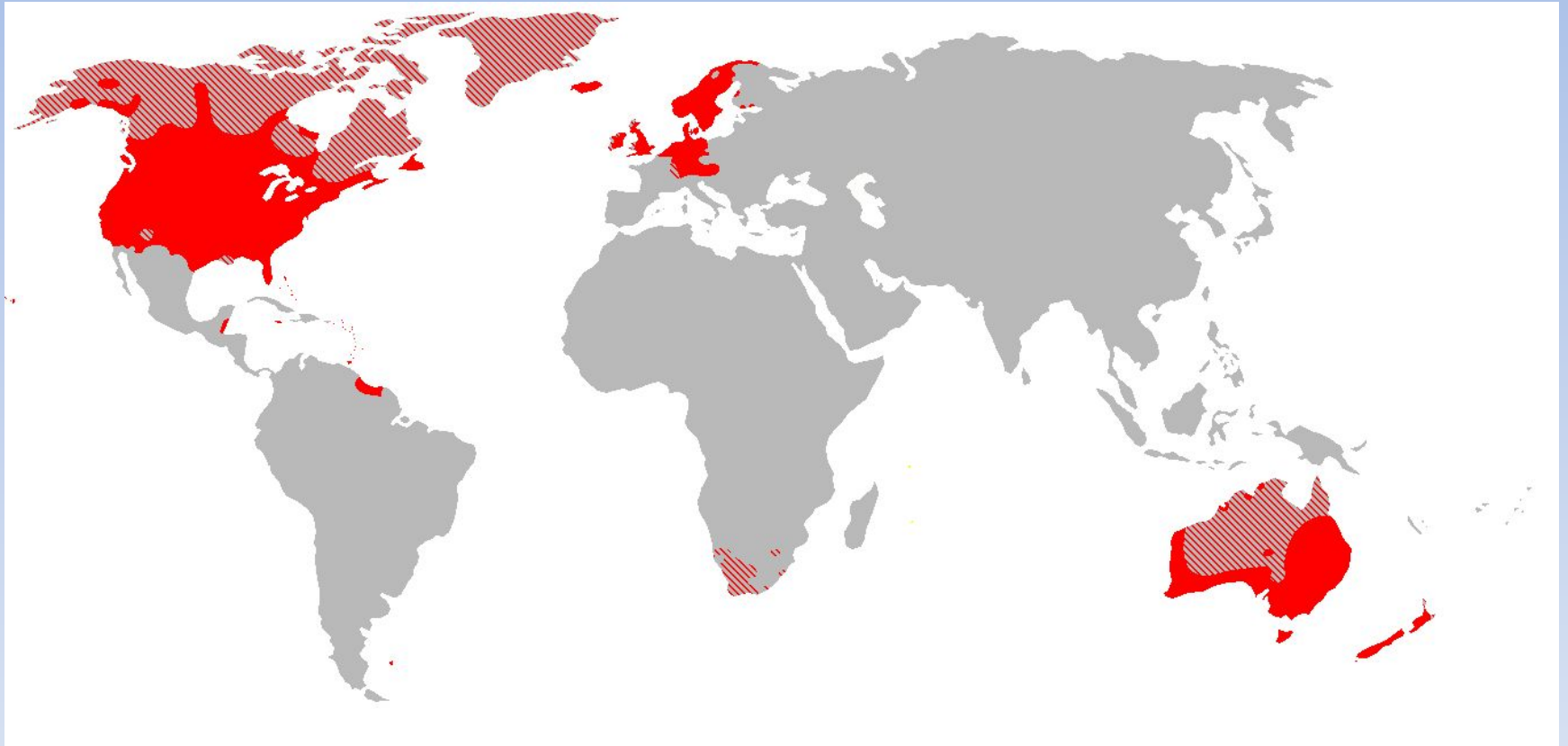
Західна підгрупа	Північна (скандинавська) підгрупа	Східна підгрупа (мертві)
англійська, німецька, нідерландська, фламандська, фризька, їдиш, африкаанс, люксембурська	східноскандинавські: датська, шведська, західноскандинавські: норвезька, ісландська, фарерська	готська, вандалська, бургундська, гепідська тощо

ГЕРМАНСЬКІ МОВИ В ЄВРОПІ

ГЕРМАНСЬКІ МОВИ В СВІТІ

Писемність германців

- **Готська мова** посідає особливе місце, оскільки її пам'ятки датуються IV століттям. Єпископ Вульфїла переклав Новий Заповіт готською, розробивши власну систему письма.

Пам'ятки інших мов включають:

- *давньоанглійська (VII століття);*
- *давньоверхньонімецька (VIII століття);*
- *давньосаксонська (IX століття);*
- *давньофризька (XIV століття);*
- *давньоісландська (XII століття);*

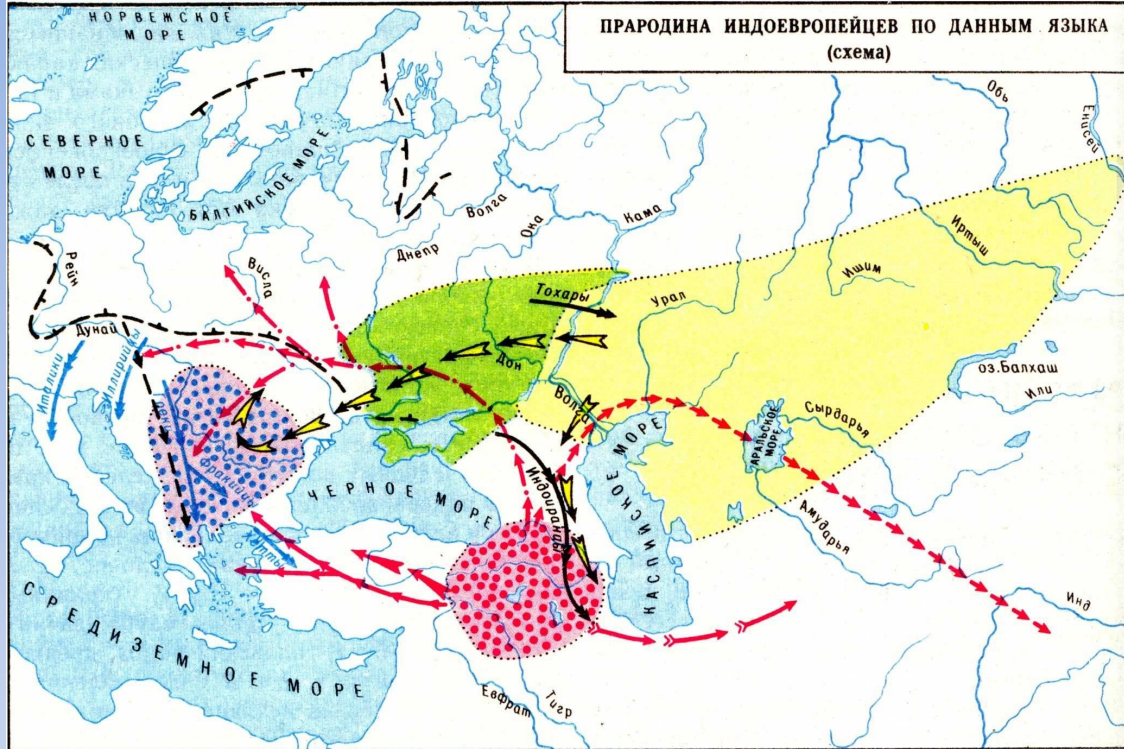
5. *Індоєвропейська прамова*

За допомогою **порівняльно-історичного методу (ПІМ)** вдалося реконструювати основні риси фонетичної і граматичної будови **гіпотетичної мови**, якою розмовляли численні племена. Ця мова отримала назву **індоєвропейська прмова**, або **мова-основа**. Території первісного розселення індоєвропейців прийнято називати **прабатьківщиною**.

ПРАБАТЬКІВЩИНА

- Балкани (поширений колісний транспорт);
- Мала Азія (велика кількість запозичень із семітських мов);
- область між Волгою і Південним Уралом (поширений видобуток бронзи);
- степи України (приручили коня).

ПРАРОДИНА ИНДОВЕРОПЕЙЦЕВ ПО ДАННЫМ ЯЗЫКА
(схема)

--- Прародина индоевропейцев по мнению сторонников ее локализации в Центральной Европе

→ Направление экспансии индоевропейцев в Центральной Европе

••• Прародина индоевропейцев по мнению сторонников балкано-дунайской локализации

→ Направления ранних миграций индоевропейских племен

••• Территория, в пределах которой некоторые ученые локализуют прародину индоевропейцев в IV–III тысячелетии до н.э.

→ Направления миграций индоевропейцев в IV–III тысячелетии до н.э.

••• Вариант южно-русской прародины индоевропейцев в IV–III тысячелетии до н.э.

→ Направления миграций индоевропейцев в IV–III тысячелетии до н.э.

••• Возможное расположение прародины индоевропейцев согласно восточно-анатолийской теории

→ Предполагаемые направления миграций индоевропейских племен

→ Анатолийские племена

→ Греческие племена

→ Иранские племена

→ Часть индоарийских племен (древнеиндийские племена)

→ Европейские группы индоевропейцев

6. Прагерманська мова

Поступовий багатостолітній розпад ІЄ мовної спільноти тривав багато століть, що супроводжувалося численними міграціями. Таким самим затяжним був і розпад праіндоєвропейської мови. Відбувалося постійне зіткнення, змішання, асиміляція різних племен, їхні діалекти також зазнавали змін.

Припускається, що германці відокремились в окрему мовну спільноту у приблизно **1200 році до н.е.** Цю мову прийнято називати **прагерманською**. Прагерманський період передував розпаду мови на діалекти, які згодом розвинулись у самостійні мови.

Періоди розвитку прагерманської мови:

- 1) ранньогерманський** (1200-500 р. до н.е.) характеризується рухомим музичним наголосом;
- 2) пізньогерманський** (500 р. до н.е. – початок н.е.) характеризується динамічним фіксованим на першому складі наголосом, зсувом приголосних.

Прабатьківщина германців

Як і прабатьківщина індоєвропейців, визначення точної прабатьківщини германців є дискусивним питанням.

Археологія, історія, порівняльне мовознавство дозволяє стверджувати, що прабатьківщиною германців був **південь Скандинавського півострова**. До приходу індоєвропейців ця територія була заселена неіндоєвропейськими племенами, що займалися скотарством і землеробством. У результаті асиміляції двох племен утворилася **германська спільнота**, їхні мови змішалися.

Відносини між прибульцями (ІЄ-цями) і автохтонними арктичним племенами відображено в германській міфології, що дає підставу стверджувати, що племена змішалися і сформували єдиний етнос. Така теорія змішання ІЄ і неІЄ етносів отримала назву «**теорія субстрату**».

Субстрат – це мова-«підшар», на яку накладається інша мова у процесі змішування мов (французька – романська мова із кельтським субстратом).

Суперстрат – мова, що нашаровується на мову корінного населення (болгарська – слов'янська мова із тюркським суперстратом).

Адстрат – мова взаємодії і взаємовпливу двох мов, що перебувають у сусідстві (взаємодія балканських мов).

Між 1200 і 800 рр. до н.е. прагерманці проживали на території **Скандинавії, Ютландії, узбережжі Балтійського моря**. Потім почали просуватися на південь. У результаті постійних міграцій германці розподілилися на:

- інгвеонів (узбережжя Північного моря);
- іствеонів (рейно-візерські германці);
- герміони (приельбські германці);
- гіллевіони (скандинавські германці),
- східні германці (між Одером і Віслою)

- інгвеонів (червоний);
- іствеонів (оранжевий);
- герміони (жовтий);
- гїллевїони (синїй)
- східні германці (зелений)

На основі **інгвеонських** діалектів англів, саксів, ютів виникла **англійська мова**.

Герміони (свеви, маркомани, квади, лангобарди, алемани, гермендури) поступово пересувалися на південний захід. На основі деяких із цих діалектів виникла **німецька мова**.

На основі діалектів **салічних франків** при взаємодії **фризами й саксонцями** сформувалася **нідерландська мова**.

Із діалектів **гіллевіонів** виникли **скандинавські мови**.

Східні германці змішалися з іншими народами й **зникли**.

Запитання

- 1. Що вивчає предмет «Вступ до германської філології»?**
- 2. З якими предметами пов'язаний?**
- 3. Індоевропейська прамова?**
- 4. Прагерманці?**
- 5. Теорія субстрату?**

Домашнє завдання

1. Нанести на контурну карту території прабатьківщин індоєвропейців і германців.
2. Нанести кордони усіх держав Європи, що спілкуються германськими мовами.
3. ПІМ (хто, коли, чому, публікації, роль і науці, Вільям Джонс)
4. Пам'ятки давньогерманської писемності
5. Реконструкція форми і значення слова
6. Причини мовних змін (лінгвальні та екстралінгвальні)
7. Ізоглоси. Види, приклади.
8. Вивчити всі германські, романські, слов'янські мови.

**Tack för er
uppmärksamhet!**